

Mathausen, una crònica real

Les vivències personals del sitgetà

José Egea Pujante

Judith Miralles Egea

jmirallescgea@gmail.com

Aquesta és la història del meu avi. Una batalla titànica contra la mort. Una incessant lluita contra l'oblit que traspasa generacions.

Quan era petita acostumava a pintar triangles blaus amb una S dins, i un número al costat: 5894. No sabia ben bé què significava, però havia vist com ell, en ocasions, ho escrivia al costat del seu nom. Amb els anys vaig comprendre que mai es deixa de ser un *Spanier*. És una mena d'ADN que es porta dins. Em sento molt afortunada de poder dir que aquesta mateixa càrrega genètica corre per les meves venes. En els darrers mesos m'he trobat amb qui, en tractar la història del meu avi, m'ha dit: ho sento. Us asseguro que hagués donat tot en aquesta vida per que ni el meu avi, ni el seu pare, ni tants altres haguessin sofert els anys de la nostra Europa negra. Però, en cas de no haver estat així, hagués estat ell una persona diferent? I jo?, vaig preguntar-me, qui hauria estat jo?

Des de petita em va caracteritzar una inesgotable curiositat que em va mostrar les més insospitades penombres de l'ésser humà. Vaig descobrir de la seva mà, els límits de la inhumanitat i la crueltat. Però també vaig veure en els seus ulls una de les ànimes més pures que he trobat al llarg de la meua vida. Probablement aquella mirada albergava les darreres mirades d'aquells companys seus que, en la seva lluita per la llibertat, van esvaïr-se en la nit i sota la boira.

I tot va començar aquí, a Sitges, recorrent els seus màgics carrers, prenent cacaolats al Retiro, veient com l'avi jugava a la botifarra, o passejant per la platja de Sant Sebastià.

Les vacances d'estiu eren el moment indicat per passar estones amb l'avi i poder sotmetre'l als meus nombrosos interrogatoris. Qui havia estat? Per què tanta gent volia saber la vida del senyor Egea?

El meu avi era José Egea Pujante. Nascut a Aljucer, Múrcia, el 27 de gener de 1921. Tant sols tenia un any quan els seus pares, José Egea Garcia i Josefa Pujante Sánchez, decidiren emigrar a Sitges on va quedar establerta la família. José va tenir sis germans: Antonio, Catalina, Francisco, Patricia, Lucía i Fernando, nascuts ja tots ells a Sitges.

↑
José Egea visitant Mathausen

Aquesta és la seva història, però també la dels grans oblidats de la nostra memòria col·lectiva: els republicans espanyols. En tots ells conflueix un denominador comú, la inesgotable cerca de la llibertat.

El meu avi era republicà, el seu pare anarquista. Després de lluitar ambdós en el ban republicà durant la Guerra Civil, el 25 de gener de 1939 el meu avi deixà Barcelona amb les tanquetes feixistes trepitjant-li els talons. Creuà França juntament amb d'altres companys a través de La Jonquera, i el 12 de febrer de 1939, després d'haver deixat les armes, foren amuntegats en una platja envoltats de filferros, Argèles-sùr-Mer, on el meu avi es trobà amb el seu pare. Al maig de 1939 es varen allistar en l'exèrcit francès i passaren a formar part de la 11a companyia de treballadors, composta per 250 republicans. Viatjaren per Franca duent a terme tota mena d'obres públiques a La Condamine, a Épinal, inclús varen realitzar treballs de reforç de la Línia Maginot. Després de ser detinguts per les autoritats alemanyes, el 6 de gener de 1940 foren conduïts a Belfort des d'on, el 20 de gener, foren forçats a pujar als vagons de càrrega marcats amb la inscripció "8 cavalls, 40 homes" amb destí a Stalag XI B a Fallingbostel, Alemanya. Des d'allí foren obligats a pujar novament al tren, romanent quatre dies i tres nits. Per

molts aquell va ser el darrer viatge. Sense menjar, sense aigua, amb un gibrell per a tot el vagó per fer les necessitats. La ferum es feia insuportable, a pixats, a amuntegament, a mort.

El 27 de gener de 1941, en trencar l'alba el tren es va parar. Els presos foren conduïts a través d'una muntanya. En arribar al capdamunt, una imponent muralla gris s'alçava entre els projectors de llum. El seu pare va prendre la mà del meu avi i li va dir: "José, este es el último viaje que hacemos juntos". Es trobaven davant l'únic camp de concentració de categoria III de l'univers concentracionari nazi: Mathausen. A partir d'aquell moment, el meu avi ja no era José, sinó KL5894 i el seu pare, KL 6315.

El 8 d'abril de 1941 el meu besavi fou traslladat a Gusen. Allí la mort s'accelerava de manera vertiginosa. Les calories diàries ingerides per cada pres es reduïren dràsticament. El nivell de crueltat era exponencialment més elevat. En arribar al camp els presos eren obligats a córrer. Els més dèbils eren directament eliminats.

Gusen podia presumir d'un mètode de liquidació únic en els camps de concentració nazis. Les dutxes contaven amb un mur que retenia l'aigua. Els malalts eren sotmesos →

→ a dutxes d'aigua gelada de manera que, quan queien desplomats, s'ofegaven. Si no queien, eren glopejats fins defallir allí mateix. D'aquesta manera, els que no s'ofegaven, morien per congelació.

El 15 d'agost de 1941 el meu besavi fou assassinat el Castell d'Hartheim. Allí Hitler aplicà la anomenada *Aktion T-4*, l'operació d'eutanàsia per alliberar al III Reich de la càrrega econòmica que suposava mantenir a discapacitats i malats. A la *Aktion T-4* la va succeir la *Aktion Sonderbehandlung 14F13* aplicada als presos dels camps de concentració.

A Hartheim, els presos eren gasejats i incinerats posteriorment si encara tenien una mica de sort. Els menys foren sotmesos a experimentació mèdica com si es tractessin de conillets d'índies humanes.

El meu avi, en canvi, fou alliberat el 5 de maig de 1945. Però no tenia on anar. Els republicans espanyols havien estat considerats apàtrides, doncs després d'haver defensat la República, suposaven una amenaça per a tots els règims anticomunistes d'aquella Europa negra. Foren entregats als camps de concentració nazi a la seva sort pel règim franquista i, tot i això, seguien anomenant-se a si mateixos espanyols.

Acostumava a dir que ells perderen la guerra però mai varen ser derrotats. I no li faltava raó. Els espanyols antifeixistes, des d'aquell 5 de maig de 1945, es convertiren en uns herois de la nostra història, dels nostres valors com a societat democràtica. Molt al meu pesar, la ignomínia de l'oblit segueix caient sobre ells. Si bé se'ls assignà el triangle blau dels apàtrides, ells estimaven el seu país, i el volien lliure. Aquest missatge de solidaritat que deixaren patent als camps de concentració

Egea pare i fill durant els dies de l'exili

el segueixen cridant inclús des de les fosses comunes, on deixaren anar el darrer alè per la llibertat.

Si l'objectiu dels espanyols a Mathausen fou que almenys un d'ells sortís viu d'allí per poder-ho explicar, el nostre

deure moral és seguir treballant per que les seves veus no s'apaguin mai. La mateixa determinació que ells alçaren per bandera durant l'exili i la deportació és la que, com a societat, hauriem de mostrar envers els negacionistes de l'Holocaust i als que afirmen que s'ha d'oblidar el passat. No hi ha més gran veritat que qui no coneix la seva història, esta condemnat a repetir-la.

La més gran lliçó de vida que em va donar l'avi fou que s'ha de perdonar, però mai oblidar. Ell retornà i feu de la seva existència una constant lluita moral. Aconseguí viure sense cap mena de rancúnia. Encara recordo aquells ulls color de mar. I la darrera mirada. Ell marxava, però la lluita requieia en mi.

Per això escric aquestes ratlles, per retre el meu petit homenatge a aquests homes que lluitaren de manera incansable pels valors sobre els que s'assenta la humanitat. I, en particular, m'agradaria recordar aquells sitgetans que empenyeren aquesta lluita. D'entre tots ells només el meu avi va retornar viu.

In memoriam:

José Egea Pujante (KL 5894)

José Egea García (KL 6315)

Tomás Iglesias Iglesias (KL 5991)

Sebastián Arnán Domingo (KL 4149)

Manuel García Crespo (KL 4923)

José López Martínez (KL 3164)

Jaime Sánchez González (KL 5013)

Manuel Calventós Sánchez (KL 5001)

L'historiador FREDERIC CAMP i LLOPIS (Barcelona, 1877-1951)

Xavier Viñamata i Camp

Resum de la conferència al G.E.S. del dia 8 de juny de 2019

Nascut al carrer de les Corts de Barcelona el mes d'abril de 1877, els seus pares eren Artur Frederic Camp i Vilardebó (Barcelona, 1846-1879)¹ i Maria Anna Llopis i Bofill (1854-1922), filla de Bernardí Llopis i Pujol (Sitges, 1814-Barcelona, 1891) –propietari de la casa Llopis del carrer de Sant Gaudenci– i de Francesca Bofill i Pintó (Kingston, Jamaica, 1815-Sitges, 1874), neboda del comerciant hisendat Joan Pintó i Aravítg (Sitges, 1769-1852). De la mare Maria Anna Llopis n'era germà l'historiador Joan Llopis i Bofill (Sitges, 1847-Barcelona, 1916), autor de l'*Assaig històric sobre la vila de Sitges*.

La família Camp estava establerta a Barcelona almenys des de la segona meitat del segle XVIII. El primer membre d'aquesta nissaga que tenim localitzat a la ciutat és Segismundo Camp i Guix (1776-1833) –besavi del nostre biografiat– d'ofici *picador* de indians² (estampador de teles), mort a l'Hospital de la Santa Creu.³ La seva esposa, Margarida Rous i Ferrer (Martorell, 1788-Barcelona, 1856) es protagonista d'una anècdota força curiosa. Un cop vídua es va amistançar amb un fabricant de naips anomenat Agustí Santmartí i Ricart i, després d'un temps de viure en pecat, la parella va decidir regularitzar la situació. Ara bé, les amonestacions preceptives d'abans del casori eren un problema, atès que la seva publicació posaria al descobert la unió carnal fora del matrimoni que havien mantingut durant temps. Sortosament, però, el bisbe –per evitar l'escàndol i el deshonor– alliberà la parella del tràmit i Agustí i Margarida es van poder casar, això si d'amagatotis, sense dir res a ningú, ni tan sols a la família. A la fi tot es va arreglar i a la mort de Sanmartí, la vídua i el seu fill, Jaume Camp i Rous, heretaren la fabrica de naips situada davant de l'Hospital de la Santa Creu.

Artur Frederic Camp i Vilardebó, pare de Frederic Camp, morí abans del segon aniversari del seu fill. Això explica que, tot i mantenir el contacte amb la família paterna, la infància i adolescència del noi estigués estretament lligada als Llopis sitgetans. Ja de gran, rememorava amb enyorança els estius al carrer de Sant Gaudenci, les passejades per la vila i les converses de l'avi Bernardí amb l'oncle Joan sobre fets familiars i històrics o els viatges a països llunyans i exòtics que narra Artur Llopis i Puig, un nebot de l'avi, capità de la marina de guerra espanyola.

Aquestes xerrades al saló de can Llopis, van marcar la seva educació i, segons deia, foren l'embrió de la passió per la figura de l'emperador Napoleó Bonaparte i les seves relacions amb Catalunya.

Frederic Camp i Llopis estudia el batxillerat al col·legi dels jesuïtes de Casp, del qual explicava que els alumnes, per accedir a l'edifici, ho feien per un pont de fusta, ja que el carrer –obert feia poc– encara no estava cobert. D'aquests anys i de l'educació rebuda en guardava molts bons records que sovint esmentava en els seus escrits.

En acabar l'ensenyament superior ingressà a la Universitat de Barcelona per cursar la carrera de Dret, la seva altra gran passió. Foren els anys durant els quals es va afiliar a la *Joven-tut monàrquica*, de la qual fou vicepresident (1903).

A la Facultat, va publicar a la revista *Universitat catalana* un opuscle sobre Napoleó (1901) i al *Baluard de Sitges* (1902), un panegíric sobre el doctor Bartomeu Robert –mort feia poc temps– que va suposar l'inici d'una llarga col·laboració amb aquest setmanari. Encara l'any següent escrivia un article periodístic sobre la *Monarquia social*.

El mateix 1903 es llicencià en Dret, entrant a treballar al bufet del professor Joan de Deu Trias i Giró,⁴ fins que es va incorporar a la Fiscalia de l'Ajuntament de Barcelona, càrrec que va deixar l'any 1913.

El mes de febrer del 1909, a l'església de la Concepció del carrer d'Aragó, es va casar amb Dolors Roger i Martí (Figueres, 1885-Barcelona, 1970), filla de Tomàs Roger i Larrosa, diputat i senador a les Corts espanyoles durant la restauració borbònica.⁵ La parella va anar de viatge de nuvis a París, on naturalment visitaren tots els llocs que l'emperador havia trepitjat. El seu primer fill nasqué el mes de febrer del 1910 i així van continuar fins el setè l'any 1928.

Quan va deixar la Fiscalia es va dedicar quasi de ple als estudis napoleònics, publicant *Psicologia de Napoleó* (1913) que, malgrat no tenir gaire difusió a casa nostra, va tenir un cert ressò –en especial a França– entre els estudiosos del tema, la qual cosa li va permetre escriure varis articles en revistes franceses especialitzades.

L'any 1921 publicà el que potser és un dels seus millors treballs: *Napoleó i el mon*. Els llibres, articles i conferències sobre l'emperador Bonaparte i la incidència de les seves lleis a la legislació catalana, el van donar a conèixer com un erudit en la matèria, motiu pel qual fou nomenat secretari del *Comitè espanyol per al centenari de la mort de Napoleó* (1921) i el govern francès el va guardonar el 1923 amb *L'ordre des Palmes Acadèmiques*.⁶ →

Frederic Camp Llopis, retratat amb un bust del seu admirat Napoleó Bonaparte

→ El mes de desembre de 1923 sortí elegit regidor de l'Ajuntament de Barcelona, on ostentà el càrrec de tinent d'alcalde al front de les carteres de Cultura i Personal. Ni la política ni l'administració li van agradar -sembla el senyor Camps estar molt lluny, segurament pensa mes en Santa Helena- deia un periodista que assistia als plens. Al cap de dos anys va plegar, però el seu interès en l'àmbit de l'educació no es va perdre i així entre 1926 i 1936 ostentà diferents càrrecs -des de presi-

dent a secretari- en *Els Amics de l'Ensenyament*. També i fins a la seva mort fou un membre molt actiu de *Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País*, on havia ingressat l'any 1908.

Col·laborà en revistes i diaris catalans, francesos, argentins i americans, escrivint més de cinc-cents articles, on sovint descriu la vida dels sitgetans en època de les invasions napoleòniques.

A més dels llibres abans esmentats, també va publicar: *Historia jurídica de la Guerra de la Independència* (1918-1923), *Introducció a l'estudi de la guerra napoleònica a Catalunya* (1927), *El hecho eucarístico y la invasión napoleónica en Cataluña. Relación con los acontecimientos de 1835* (1935). *Relaciones entre la invasión napoleónica y los movimientos revolucionarios en Cataluña* (1941), *Napoleó 1769-1821* (1941) i *La invasión napoleónica* (1943) entre d'altres.

La pèrdua del seu fill petit Antoni, de només divuit anys (*Lleva del biberó*), al front de l'Ebre (gener de 1939) el va colpir profundament, però l'ingrés a l'*Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona* (1941) -de la qual fou secretari- li va donar un nou alè per continuar escrivint, participar en programes radiofònics de caire divulgatiu o dictar conferències a la Universitat, al Col·legi d'Advocats i a l'Ateneu.

Pocs dies després de veure com els néts -l'alegria dels seus darrers anys- recollien els regals de Reis de casa dels avis, va morir plàcidament arran d'una caiguda al carrer de Bailèn (oh ! sempre Napoleó).

Notes

1. Soci de l'empresa *Camp Hnos. i Cia., Destiladores i Licoristas* establerta a Santiago de Cuba.
2. Indiana: teixit, generalment de cotó, estampat per una sola cara.
3. Hospital general de la ciutat de Barcelona fins a inicis del segle XX, quan es va construir l'Hospital de Sant Pau al barri de l'Eixample. L'Hospital de la Santa Creu estava situat al barri del Raval, entre els carrers de l'Hospital i del Carme. Actualment l'edifici es la seu de la Biblioteca de Catalunya i de l'Institut d'Estudis Catalans.
4. Joan de Deu Trias i Giró (1859-1914): Jurista i catedràtic de Dret Internacional a la Universitat de Barcelona.
5. Tomàs Roger i Larrosa (Figueres, 1841-1912). Membre del *Partit Conservador*, fou elegit diputat pel districte de Figueres a les eleccions generals espanyoles entre 1886 i 1896. Després va ser senador per la província de Girona entre 1899 i 1901.
6. *L'ordre des Palmes Acadèmiques*: Originalment creada per Napoleó I per distingir eminents membres de la Universitat de Paris, avui es un honor del Govern francès adreçat a acadèmics i personalitats pels seus mèrits en els camps de la cultura i educació.

DEERING i STÄMPFLI, dues visions de Sitges (2)

Ferran Martínez i Sancho

La primera part d'aquest escrit es va publicar en el *Bulletí anterior*. Tot i tenint en compte les distàncies en el temps i en la geografia dels dos personatges, es va fer una aproximació als contextos personals en els anys de formació de Deering i Stämpfli i es va començar el comentari sobre l'empremta urbana que cadascun d'ells ha deixat a Sitges. Aquesta segona part vol dibuixar les dues intervencions arquitectòniques i finalitza palesant les grans diferències de concepte i de finalitat entre les dues col·leccions d'art

El carrer d'en Bosc

La intervenció conservacionista del matrimoni Stämpfli ha estat pausada i pacient. En un període de deu anys, entre 1972 i 1982, van adquirir dues petites cases tradicionals de dues plantes amb arcs de pedra a l'entrada i en el seu interior, amb la sorpresa afegida de descobrir un important fragment de l'antiga muralla medieval gairebé intacte que separava una de les cases d'un vell hort sense edificar. Anys més tard, es va presentar l'oportunitat de comprar Can Mec a l'altre banda del carrer. Aquest edifici es avui l'Espai Cultural Pere Stämpfli on hi té la seu el Grup d'Estudis Sitgetans. El 2002 va ser el moment de l'adquisició de l'antiga casa del Dr.

Serramalera, situat al bell mig del carrer, de costat amb Can Mec. La compra ja es va fer amb el pensament posat en un projecte més ambiciós, allò que ha estat a partir de l'any 2010 la Fundació Stämpfli d'Art Contemporani.

Les intervencions arquitectòniques van respectar l'edificació original amb l'excepció de Can Serramalera on l'interior s'ha modificat totalment per convertir-lo en un modern espai museístic, transformació indetectable des de l'exterior. Els edificis són propietat de la Fundació amb la voluntat de que en el futur passi a formar part del patrimoni de la vila de Sitges de manera que quedi assegurada la conservació dels edificis i, sobre tot, la fesomia urbanística del carrer.¹

Maricel

La intervenció de Deering, dirigida per Miquel Utrillo, es va iniciar el 1910 en l'antic Hospital de Sant Joan i va acabar el 1919 amb el cos de l'edifici de la plaça de l'Ajuntament que avui és la seu de l'Arxiu Municipal de Sitges. Tot el procés està abastament explicat per Vinyet Panyella, directora dels Museus de Sitges, en una imprescindible publicació commemorativa del Centenari de Maricel.²

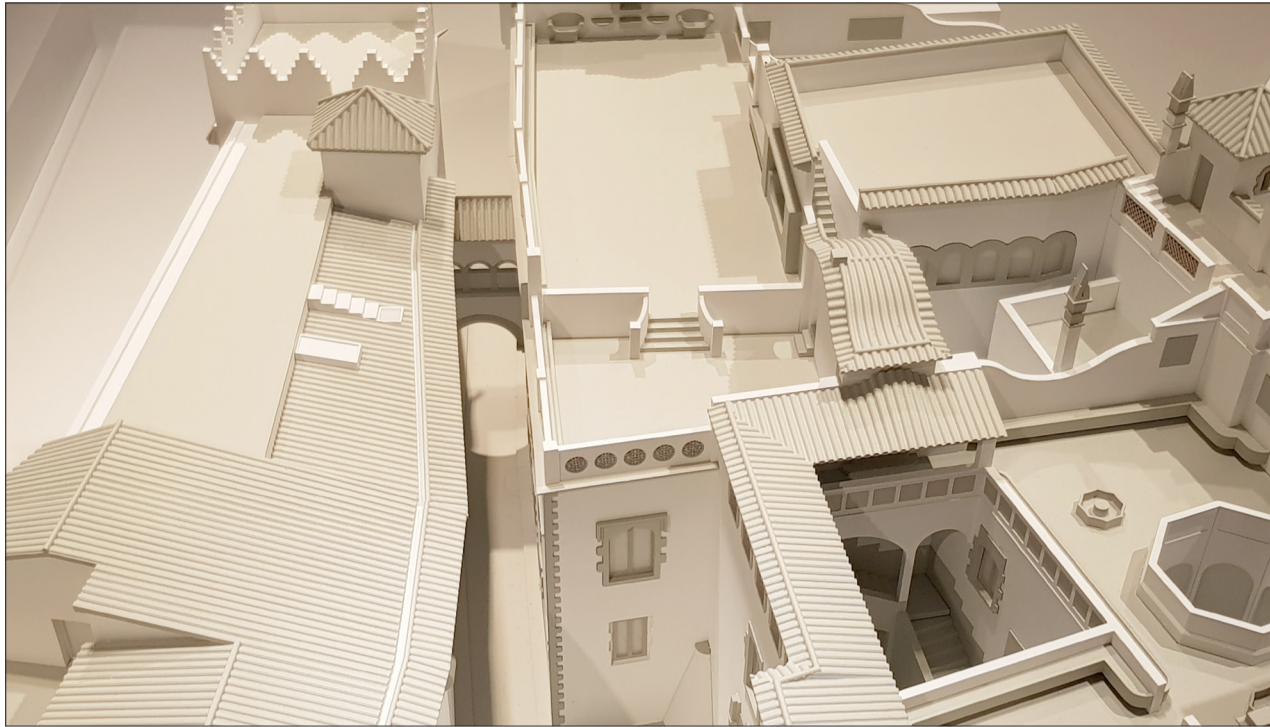
El Deering que arriba a Sitges i que, amb Utrillo, defineix el que ha de ser Maricel, havia madurat personal, professional

i estèticament a Chicago on va viure en primera línia l'Exposició Universal de 1893, un projecte impulsat per l'aristocràcia empresarial de la que en formava part.

En la dècada dels 80 s'havia desenvolupat entre les classes poderoses de la ciutat americana una consciència cívica per dotar-la d'espais públics, biblioteques, parcs, galeries d'art i sales de concert. El Chicago Art Institute o l'Orquestra Simfònica de Chicago, van ser alguns dels exemples d'una visió urbanística d'elit que reunia constructors, banquers i fabricants en una cultura patrícia d'ennobliment cívic. Prenia forma la pretensió del nou capitalisme americà de la indústria i els negocis, d'enllaçar amb l'antic llinatge de banquers, mercaders i fabricants italians, mecenes i protectors d'artistes de la gran època de renaixement de les arts que prenia com a model. Creien en el paper de Chicago com "la Florència de l'Oest Mitjà"³ expressada en l'Exposició Universal de 1893. El nucli principal de la gran fira va ser conegut com →

Notes

1. Val a dir que la família Stämpfli va rebre, ja en la mateixa època en que es van adquirir els edificis, suggeriments i ofertes per enderrocar les velles cases i aixecar edificis per fer-ne habitatges, prescindint de la importància de la muralla medieval si era necessari. Res quedava més lluny de les intencions de l'artista i la seva esposa, conscients de que l'atzar havia posat en les seves mans un fragment de la història de la que només el temps era el veritable propietari
2. *Un passeig pel Maricel de Charles Deering i Miquel Utrillo*. Consorci del Patrimoni de Sitges, Sitges, 2018. Text de Vinyet Panyella. Documentació, Elisenda Casanova
3. DONALD L. MILLER, *City of the Century: The Epic of Chicago and the Making of America*. Simon & Schuster, 1996, remarca que "El que es pretenia amb el paral·lisme entre Florència i Chicago era destacar que en les grans ciutats la cruesa i el comerç acompanyaven sovint a memorables realitzacions en el terreny de les arts" Notes

Maqueta de Maricel, (Museus de Sitges)

→ “la Ciutat Blanca” on van prendre forma els principis del *Beautiful City Movement*, un moviment per introduir la bellesa, l'ordre i l'harmonia dels estils de l'arquitectura clàssica europea en les grans ciutats americanes, amb edificis públics que expressessin els valors de la ciutat, fomentant en els seus habitants el més alt nivell de moralitat i deure cívic.

Una pregunta inevitable, fins a on aquella experiència de Deering a Chicago va influir en el projecte de la seva residència sitgetana?

El que mostra el resultat visual és la unificació exterior de la diversitat de les diferents parcel·les mitjançant l'embolcall amb un elevat mur exterior revestit de color blanc. Les poques obertures imprescindibles, emmarcades per elements arquitectònics provinents del passat, aconseguen l'objectiu desitjat, una composició aparentment casual gràcies als finestrals de filiació gòtica, la gran balconada de forja o els capitells expressament esculpits per Pere Jou, evocadors dels relleus romànics.

És difícil, des del carrer, fer-se una idea global del conjunt; encara menys des de l'interior. Ens ajuda a entendre'l la nítida maqueta feta amb motiu del Centenari de la residència Deering. Maricel ens evoca un palau/castell romàntic, un Camelot mediterrani ornamentat en les façanes pels elements medievals gòtics i renaixentistes. A peu del carrer Fonollar, l'alçària dels murs de l'edifici manté els vianants a l'exterior de l'edifici que travessen a cel descobert sense possibilitat de relació física amb l'interior. L'efecte ve reforçat pel pont aeri amb forma d'arc que enllaça les parts de mar i de muntanya. És senzill però dominant; a la vegada porta i arc, sembla invocar el “triomf” del senyor del palau. Passant per sota, el caminant s'endinsa en un altre món, el territori de Maricel, com una promesa de regeneració espiritual tot i romandre'n exclòs per les altes parets gairebé cegues.

El mateix nom de Maricel, tot i les seves poètiques ressonàncies mediterrànies, podria resultar i sense cap document que ho avali, una influència arribada de Chicago. En aquella ciutat, els gratacels de finals del s. XIX, se'ls denominava ⁴ amb topònims derivats del món natural: el noms dels edificis Montauk, Tacoma o Monadnock eren ahlusions romàntiques a antics noms de muntanyes i punts destacats de la natura i l'orografia del país utilitzant el mot original en els idiomes indígenes.⁵ Amb aquests antecedents, el nom del mar i del cel units en una sola paraula catalana per a la residència familiar no podia resultar més adequat per a un dels patricis més importants de Chicago des de 1880 a 1920.

3. Dues col·leccions d'art

La de Deering va ser una col·lecció privada feta amb adquisicions personals o per consell d'assessors artístics de la seva confiança, especialment Utrillo.⁶ Expressió del seu gust i pel gaudi privat, exercia una important funció representativa del col·leccionista. El gust de Deering, conforme a un model de patronatge representat per l'industrial William Vanderbilt o el banquer John Pierpont Morgan era clarament tradicionalista. Eren col·leccions que a través del patró-or dels mestres antics definien els seus propietaris en un ambient on una pintura com l'impressionisme assenyalava el límits de lo tolerable. Deering no sembla haver mostrat mai interès per les avantguardes ni tan sols cap als postimpressionismes tot i que el 1913 s'havia presentat a l'Art Institute de Chicago, un esdeveniment tan sensacional com l'Exposició Internacional d'Art Modern, la famosa Armory Show provinent de Nova York. Amb més de 600 obres, traçava el camí recorregut per l'art europeu més radical des de Goya i Delacroix fins el cubisme, passant per Van Gogh, Cézanne, Braque, Picasso, Matisse o Duchamp.⁷ La majoria de les obres estaven a la venda i els organitzadors van quedar satisfets amb el resultat. Però el nom de Deering no apareix en cap llistat de compradors.⁸ No és estrany: entre els crítics més caústics a les tendències plàstiques de la modernitat estava, a tall d'exemple, Royal Cortissoz, influent crític del New York Herald Tribune. Cortissoz va descriure Van Gogh com a un “incompetent amarat d'egocentrisme”, Cézanne com a un “aficionat que simplement no coneix l'ofici” i Matisse com algú que “s'havia ofegat entre les contorsions de les seves figures deformes”. L'opinió de Cortissoz no tindria importància si no fos perquè la recolza sobre les espatlles de l'autoritat d'un bon amic seu, el pintor John Singer Sargent,⁹ de qui ja coneixem l'estreta relació artística i personal amb Deering.

Malgrat el lògic disgust produït el 1921 – i que en certa manera encara perdura – per la decisió de Deering de traslladar la seva col·lecció a Amèrica, no s'ha d'oblidar que com a propietat personal, la naturalesa sitgetana del conjunt de les obres era com a mínim circumstancial i volàtil ja que el que compta en el destí d'un bé privat mòbil és principalment la voluntat del propietari.

De la col·lecció Stämpfli s'ha de dir que, com a tal, no ha existit mai. L'artista suís no va comprar cap de les obres del fons que pertany a la Fundació. Es va fer en base a donacions d'artistes reconeguts internacionalment que van treballar i donar-se a conèixer al món principalment des de París a partir de 1960. Donacions fetes gràcies a l'estreta amistat i confiança en Stämpfli per part dels artistes. Com es prou conegut, el fons consta, a dia d'avui, d'un centenar d'obres corresponent a seixanta-cinc artistes europeus, americans i asiàtics, i d'una vintena més en dipòsit, l'autor de les quals és el propi artista. El fet de no ser una col·lecció personal no respon al gust indi-

vidual sinó a la voluntat de formar un fons que representa un període decisiu en la formació de determinats llenguatges de l'art contemporani. I el més important: no es poden vendre ni alienar, perquè totes elles són propietat d'una Fundació nascuda a Sitges, amb seu a Sitges i oberta a l'estudi i el gaudi de la població i del visitant de Sitges.

Notes

4. No com a Nova York amb noms corporatius o de l'empresari emprenedor
5. R. BRUEGMANN, *The Architects and the City*. Holabird & Roche of Chicago, 1880-1918, The University of Chicago Press, 1997, p. 80. Citat a ANTONIO PIZZA & MAURICI PLA, *Chicago-Nueva York. Teoría, arte y arquitectura entre los siglos XIX y XX*, Abada Editores, 2012, p. 70
6. Veure *Un passeig pel Maricel* de Charles Deering i Miquel Utrillo, pg.21
7. Les obres d'aquests autors es van vendre totes. Existia ja també als Estats Units un nucli creixent d'intel·lectualitat i alta burgesia molt interessada en l'art més radical europeu.
8. BROWN, MILTON W. *The Story of the Armory Show*. The Joseph H. Hirshhorn Foundation, New York, 1963. Pàgs. 312-313.
9. *Ibid.*, pàgs. 132 i 142.

agenda

6 DE SETEMBRE - 19.30h

Josep Maria Martino,
notes a peu de pàgina

a càrrec de Carmen Rodríguez

13 DE SETEMBRE - 19h

Presentació del dossier monogràfic de
Serra d'Or (setembre de 2019)

Les ciutats jardí a
Catalunya o l'urbanisme
noucentista

Sitges, Olot, Bellaterra i S' Agaró

DEL 14 AL 29 DE SETEMBRE

Exposició fotogràfica
del 20è Concurs
“Festa Major de Sitges”

5 D'OCTUBRE - 19h

Presentació del llibre

Les Esglésies del Vinyet

d'Ignasi Me Muntaner i Lluís Albors

12 D'OCTUBRE - 19h

Presentació del llibre

Muertes creativas en el cine

de Joan Marimón

DEL 2 AL 17 DE NOVEMBRE

Exposició col·lectiva de
socis amb tema lliure